

Grijze zones verkennen

Een opdracht voor D66

door Wim Dik

Het is het lot van elke Democraat dat bij hem of haar op gezette tijden geïnformeerd wordt naar de toegevoegde waarde van D66. In reactie daarop plachten we te wijzen op het belang van een pragmatische en ondogmatische aanpak van actuele kwesties en ik vind dat we daar ook gewoon mee door moeten gaan. Daarmee laden we dan natuurlijk wel de verplichting op ons om die inhoudelijke bijdrage zo goed mogelijk uit te werken. Gerrit Ybema werkt al jaren vanuit dit 'plichtbesef' en heeft reeds vele steentjes bijgedragen. Een van de thema's die hij aankaart in het vraaggesprek in dit nummer van Idee, is de relatie tussen handel en mensenrechten. In het bestek van het interview kan hij daar niet al te diep op ingaan, maar hij werpt wel de juiste vragen op. Daar hij ook nog blijkt geeft van een doelgerichte instelling, zou ik hem willen aanmoedigen om die relatie verder te onderzoeken.

In Nederland wordt de toon gezet door de spreekwoordelijke dominee en de al even spreekwoordelijke koopman, die ook door Ybema gememoreerd worden. Die dominee vindt handel drijven met 'een fout land' al snel verkeerd ('we moeten onze principes hooghouden') en die koopman is, op zijn beurt, niet bijster geïnteresseerd in de problematiek ('zaken zijn zaken'). De belangrijkste vraag raakt zo op de achtergrond. Die luidt: wat zijn nu precies de gevolgen van het voortzetten, uitbreiden dan wel stopzetten van de handel met land x? Ybema noemt als voorbeeld Iran. 'De afgelopen tijd is dat regime toch een iets betere koers gaan varen. De vraag is wat doe je dan: wacht je tot de situatie echt helemaal verbeterd is of probeer je juist die gunstige ontwikkelingen te stimuleren door meer handelscontacten. Een uitbreiding van de handel kan dat regime ook helpen de hervormingen door te zetten.'

Dat zijn - inderdaad - de vragen waar het om gaat. Al is het thema moreel beladen, de relatie tussen (bevordering van) handel en (het opkomen voor) mensenrechten, leent zich bij uitstek voor een pragmatische benadering. Van geval tot geval moet bekeken worden wat het beste is. Wat zijn de effecten van minder of juist meer handel en samenwerking. Wordt alleen het zittende regime er beter van? Of wordt juist de ontwikkeling van de civiele samenleving er door gestimuleerd? Zal via de uitbreiding van de handelscontacten ook de kwestie van de mensenrechten beter bespreekbaar worden? Op zulke vragen is geen universeel en altijd geldig antwoord te geven. Zeker is wel dat het opkomen voor materiële zaken (handel) goed samen kan gaan met het opkomen voor immateriële zaken (mensenrechten). Niet altijd, maar vaak wel. Om bij het voorbeeld van Iran te blijven: zodra het bijvoorbeeld

mogelijk zou zijn om schotelantennes te exporteren naar dat land, zouden die zo spoedig mogelijk geleverd moeten kunnen worden. Het zou immers goed zijn als de mensen daar ook eens een ander station kunnen ontvangen dan TV Teheran. En zelfs als daar dan ook nog eens veel geld mee wordt verdiend, is dat geen reden om de deal in een kwaad daglicht te stellen.

Er zijn natuurlijk nog meer van zulke eenvoudige voorbeelden te verzinnen. Zo moeten we geen wapens leveren aan een megalomane dictator, terwijl we met een zuiver geweten Max Havelaar-koffie mogen drinken. Maar tussen deze uitersten ligt een grote grijze zone, een groot gebied dat nog maar gedeeltelijk in kaart is gebracht. Hier ligt een taak voor mensen die pragmatisch te werk durven gaan en het doel centraal willen stellen. Zij moeten dat gebied verkennen, want die koopman en die dominee komen er niet aan toe. Die blijven thuis. ♦

Ir. W. Dik is voorzitter van de Raad van Bestuur van KPN